

Руснак Софія Василівна,

*студентка 3-го курсу факультету цивільної та господарської
Національного університету «Одеська юридична академія»*

Науковий керівник: *к.ю.н., доцент, доцент кафедри цивільного процесу
Волкова Н. В.*

ЗАХИСТ ПРАВ ТА ІНТЕРЕСІВ ДИТИНИ В ЦИВІЛЬНОМУ СУДОЧИНСТВІ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ: ОКРЕМІ АСПЕКТИ

Відповідно до законодавства України охорона дитинства в нашій державі здійснюється на загально-національному рівні, що свідчить про ступінь розвитку нашої держави. Мова йде про належну реалізацію прав дитини, що проявляються у нагляді за її життям, здоров'ям, освітою і тощо. Адже варто розуміти, що це не просто особи, які мають рівні права з дорослою особою та потребу в їх реалізації – це те саме коріння, що дає росток майбутньому, новому та свіжому. Одна з найактуальніших проблем незалежної України є захист прав та інтересів дитини. Такий захист здійснюється у передбаченому законом порядку, тобто за допомогою застосування належної форми і способів захисту. Основною формою захисту прав та інтересів дитини, як справедливо зазначає Н. В. Волкова, необхідно вважати судову [1]. Відповідно «суд є єдиним органом, який наділений компетенцією здійснювати правосуддя в Україні та вирішувати всі виникаючі в ході розгляду цивільної справи правові питання щодо захисту сімейних прав та інтересів дитини» [2, с. 20-23].

Особливо гостро це питання постає під час воєнного стану, оскільки саме в дитинстві проходить становлення фундаментальних людських якостей, моральної та фізичної стійкості, окреслення основних навичок та вмінь, котрі війна може не аби як похитнути та, на жаль, стерти. І хоча факт погодження законодавства України з міжнародними нормативно-правовими актами в даному аспекті очевидний, все ж, на практиці виникає купа «заковок» в таких справах.

Серед справ, що заслуговують на увагу саме у воєнний стан, це справи про усиновлення дитини. Доречним буде згадати, що у сфері усиновлення та захисту прав дітей існує дуже важливий орган – Національна соціальна сервісна служба України. Відштовхуючись від основних завдань цієї служби матимемо змогу зробити висновки про

стан процесу усиновлення на теперішній час, а саме: надає кандидатам чітку інформацію що до дитини; надає належну інформацію про місцезнаходження дитини для подальшого встановлення контакту з нею; вносить дані про дітей, які підпадають під такі категорії, до системи централізованого обліку.

Якщо ж говорити про процедуру усиновлення внутрішнього характеру з урахуванням воєнного стану можна відмітити наступне, що відповідний центральний орган виконавчої влади не робив ніяких заяв з приводу обмежень у даній сфері, а тому робимо логічний висновок, що дана процедура буде проходити у звичайному порядку. Отже, розгляд справ про усиновлення здійснюється у цивільному судочинстві в порядку окремого провадження. Особливістю є те, що дані справи розглядаються колегією у складі одного судді та двох присяжних; є обов'язкова участь органів опіки та піклування для надання висновку по справі; за заявою заявника-справа про усиновлення дитини може розглядатись у закритому судовому засіданні тощо. Щодо територіальної підсудності справ про усиновлення, то вона передбачена ст. 310 ЦПК України, а саме: «заява про усиновлення дитини або повнолітньої особи, яка не має матері, батька або була позбавлена їхнього піклування, подається до суду за місцем їх проживання» [3]. Також сімейне законодавство передбачає певні умови за яких особа може усиновити дитину (ст. 211 СК України).

Також, важливе зауваження зробила т.о.в. начальник служби у справах дітей О. Яцько, а саме «окрім того, що вся процедура продовжує здійснюватися відповідно до основ СК України та Порядку здійснення діяльності з усиновлення та здійснення нагляду за дотриманням прав усиновлених дітей під час війни постають труднощі у постановці на облік, адже достовірні дані про сирітство неможливо отримати. Також, у дитини можуть бути брати та сестри, яких не розлучують за загальним правилом; усиновлення не можуть провести, якщо, все ж, є надія на возз'єднання сім'ї та якщо не минуло 2-х років з моменту виконання всіх можливих дій для пошуків батьків чи інших рідних» [4].

Тому, необхідно зазначити, що внутрішнє усиновлення дитини цілком можливе в умовах воєнного стану, проте, варто дуже ретельно дотримуватись процедури в такій атмосфері заради збереження морального та духовного стану дитини.

Що ж до усиновлення дитини іноземними особами, то необхідно звернути увагу, що Міністерство соціальної політики України зазначило, що «...дозвіл чи згоду на усиновлення, в такому випадку, має видавати Національна соціальна сервісна служба» [5], яка у свою чергу не може здійснити перевірку документів іноземних кандидатів на належному рівні через активні бойові дії на території нашої держави, тому, наразі, цей процес дещо призупинено.

Необхідно вказати й про інші способи взяття дитини під свій нагляд. Одним з них являється оформлення опіки чи піклування. На даний момент ця процедура спрощена і виключає деякі пункти з переліку необхідних документів, наприклад, що до проходження курсів з виховання дітей таких категорій [6]. Але в умовах війни може стати проблематичним зібрати навіть спрощений пакет, адже у когось в такий час документи можуть знаходитись на стадії поновлення і це значно ускладнить та призупинить процес.

З цього приводу Міністерство соціальної політики визначило, що найкращим та найпростішим способом в даному випадку буде взяття дитини під свій нагляд в порядку тимчасового влаштування. Звичайно, втрата близьких та рідних людей не аби яке потрясіння, а таким чином сім'ям родичів чи навіть чужим небайдужим людям буде простіше подарувати родинне тепло такій дитині, в такому ж порядку можуть діяти будинки сімейного типу. Завдяки такому вирішенню ситуації дитина зможе перебувати в належних умовах до повного з'ясування обставин що до батьків.

Наостанок хочеться згадати й про розвиток інтернет ресурсів по даному питанню. У соц-мережі Telegram був створений бот «Дитина не сама» в якому кожен з небайдужих може вказати надзвичайну ситуацію, яка загрожує безпеці дитини, там можна: прихистити дитину, повідомити про її зникнення, повідомити про те, що ви знайшли дитину та інші функції [5].

Підводячи підсумок можемо визначити, що наша держава робить все можливе для ефективного захисту прав та інтересів дітей в умовах воєнного стану. Вбачається, що основні та першочергові питання даної сфери визначені чітко та вірно. Звичайно, прогалини в даному питанні присутні, проте реальний стан війни був неочікуваним для всіх і обумовити найдрібніші питання у попередні роки не виявлялось можливим.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Волкова Н. В. Форма захисту сімейних прав та інтересів дитини. *Право і суспільство*. 2018. № 4. С.81-85.
2. Волкова Н. В. Роль суду у захисті сімейних прав та інтересів дитини у цивільному процесі відповідно до судової реформи України. *Новели цивільного процесуального кодексу України* : матер. кругл. столу (Одеса, 26 березня 2018 р.). За заг. редакцією д.ю.н., проф. Н. Ю. Голубевої. Одеса : Фенікс, 2018. С. 20-23.
3. Цивільний процесуальний кодекс України : Закон України від 18 березня 2004 року № 1618-IV. ВВР. 2004. № 40-41, 42. С.492.
4. Постанова Про затвердження Порядку провадження діяльності з усиновлення та здійснення нагляду за дотриманням прав усиновлених дітей : Закон України від 8 жовтня 2008 р. № 905. URL:<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/905-2008-%D0%BF#Text>
5. Національна соціальна сервісна служба України. URL:<https://nssu.gov.ua/>
6. Телеграм Бот «Дитина не сама» . URL:https://t.me/dytyna_ne_sama_bot

Сокрюкіна Марина Володимирівна,

студентка 4 курсу факультету адвокатури та антикорупційної діяльності Національного університету «Одеська юридична академія»

Науковий керівник: к.ю.н., доцент кафедри цивільного процесу
Притуляк В. М.

ОСОБЛИВОСТІ ДОСТУПУ ДО ЦИВІЛЬНОГО СУДОЧИНСТВА В УМОВАХ ВІЙНИ

Відповідно до Указу Президента України № 64/2022 від 24.02.2022 року, на у зв'язку зі збройною агресією російської федерації проти нашої держави, на усій території України запроваджено правовий режим воєнного стану, який в свою чергу дає змогу на певний строк обмежувати ряд прав та свобод людини і громадянина.

Проте, правосуддя виступає основоположною правовою категорією, кінцева мета якого полягає у реалізації такого конституційного права як судовий захист, яке чітко передбачене нормами Конституції та яке не підлягає обмеженням навіть під час дії правового режиму воєнного стану [1]. Також, варто відзначити те, що відповідно до норм Конституції України, правосуддя на території України здійснюють виключно суди. Тобто, можна говорити про те, що така діяль-